

"אפקט הפרפר" של משחקי מלחמה:

משחקי "סיירה" והשפעתם על תפיסת הלחימה האמריקנית נגד התקוממות (COIN) בשנות ה-60

טל טובי¹

Fools say that they learn by experience.

I prefer to profit by others' experience.

Bismarck

כבר באמצע שנות ה-50 של המאה הקודמת החל הצבא האמריקני בתהליך אינטנסיבי של חשיבה צבאית בתחום המלחמה נגד גרילה, תהליך שהוביל לבסוף לפרסומן של מספר דוקטרינות.² על המחשבה הצבאית האמריקנית בתחום הלחימה נגד התקוממות וחתרנות (Counterinsurgency), ובקיצור (COIN) השפיעו מספר גורמים, כגון ניסיונה שלה ולימוד מניסיונם של צבאות אחרים.³ בנוסף, הושפע תהליך חשיבה מקיף זה גם משיתוף פעולה עם מכוני מחקר ואוניברסיטאות בארצות הברית, ובין אלה בולט מכון המחקר RAND שערך מגוון מחקרים בנושאים אסטרטגיים במטרה לסייע ולשפר את התמודדותה של ארצות הברית בתקופת המלחמה הקרה. אחד התחומים היה הניסיון לגבש תיאורית COIN יעילה ורלבנטית, תוך שאיפה שתיאוריה כזו תאומץ ותהפוך לאסטרטגיה האמריקנית בתחום.

הניסיון לניסוח תיאוריה ב-RAND נעשה בעקבות סדרת משחקי מלחמה בשם סיירה (SIERRA) שנערכו במחצית השנייה של שנות ה-50. מתוך סדרת משחקים אלו, וכלקח מהם, החלו חוקרי RAND לבחון את תופעת החתרנות (Insurgency). אחת מתרומותיהם העיקריות הייתה כתיבת סדרה של מחקרים שבהם נלמדו הלקחים ממערכות COIN, שניהלו צרפת ובריטניה בשנים שלפני המעורבות האמריקנית הישירה בווייטנאם. לא כל שכן, נשלחו

¹ ד"ר טל טובי הוא מרצה בכיר במחלקה להיסטוריה כללית באוניברסיטת בר-אילן.

² ראו את הדיון המקיף אצל:

Andrew J. Birtle, *U.S. Counterinsurgency and Contingency Operations Doctrine 1942-1976* (Washington D.C.: CMH, 2006), 229-250.

³ Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife*, 140-142.

חוקרי RAND לווייטנאם ועסקו בפיתוח כלים מעשיים עבור הצבא האמריקני. בכך היה למשחקי סיירה אפקט דומה למשק כנפי הפרפר, והשפעתם הייתה משמעותית למכון המחקר RAND ולחשיבה הצבאית של הצבא האמריקאי בתחום ה-COIN.⁴

מטרתו של מאמר זה היא לבחון כיצד ממשחקי סיירה התפתחה סדרה של מחקרים היסטוריים, וכיצד מחקרים אלו השפיעו על פיתוח האסטרטגיה האמריקנית בתחום ה-COIN במהלך מלחמת וייטנאם. המאמר יבחן בקצרה את המתודולוגיה של סדרת משחקי מלחמה אלה במטרה להצביע על תהליך דרמטי שבו משחקי מלחמה חוללו שינוי בדפוסי החשיבה והפעולה של RAND, אשר השפיעו על אסטרטגיית ה-COIN, שעיצב הצבא האמריקני במהלך מלחמת וייטנאם.

חלקו הראשון של המאמר יבחן את הקמתו של RAND תוך דיון קצר על המחקרים שביצעו חוקרי המכון בעשור הראשון של המלחמה הקרה. חלק זה חיוני להבנת מהותו של מכון המחקר וחלקו במערכת הביטחונית האמריקאית ולהבנת הרקע שהביא את RAND לעבור ממחקרים על המלחמה הגרעינית עבור חיל האוויר למחקרים בתחום ה-COIN עבור כלל המערכת הצבאית. בחלקו השני של המאמר יוצגו משחקי המלחמה. לאחר בחינת משחקי המלחמה והבנת הצורך בניסוחה של תיאוריה חדשה בתחום ה-COIN, יתמקד המאמר באותם מחקרים היסטוריים שכתבו חוקרי RAND ובהשפעתם הרחבה על האסטרטגיה של ארה"ב.

מבוא היסטורי: הקמת RAND

במהלך מלחמת העולם השנייה השתמשה בריטניה במדעניה על מנת למצוא פתרונות לבעיות צבאיות שונות ובעיקר בנושאים הקשורים בהגנה אווירית. הייתה זו ראשיתו של תחום מחקר שזכה לשם חקר ביצועים (Operations Research (OR)). ב-1942 החלה מגמה דומה גם בארצות הברית, אך התחום הורחב מעבר למחקרים המבוססים על מתמטיקה שימושית. כך למשל חיל האוויר והמשרד לשירותים אסטרטגיים (Office of Strategic Services), הארגון שקדם ל-CIA, שילבו גם חוקרים מתחום מדעי החברה, בעיקר כלכלנים, על

⁴ Peter Dizikes, "When the Butterfly Effect Took Flight", *MIT Technology Review*, February 22, (2011).

מנת לזהות את נקודות התורפה של המערכות הכלכליות הגרמנית והיפנית. תרומתם של המדענים למאמץ המלחמתי של בעלות הברית אינה מוטל בספק, ודי אם נציין את 'פרויקט מנהטן'.⁵

בשלהי המלחמה התעורר החשש כי המדענים יחזרו למשרותיהם האקדמיות שאותן החזיקו קודם המלחמה. מפקד חיל האוויר האמריקני, גנרל הנרי ארנולד, אשר הכיר בתרומתם המכרעת של המדענים, העריך כי חשיבותם רק תלך ותגבר בעתיד.⁶ כדי להבטיח את המשכו של שיתוף הפעולה בין הצבא לבין האקדמיה, הקים ארנולד, בעזרת גורמי ממשל נוספים ובשיתוף עם חברת Douglas Aircraft, מסגרת חדשה תחת השם Project RAND.⁷ מכון המחקר שהחל את פעילותו במאי 1946, הפך עד מהרה לקבוצת מחקר בינתחומית, אשר עסקה במציאת פתרונות לבעיות אסטרטגיות שהעסיקו את הממשד הביטחוני בארה"ב בראשית המלחמה הקרה.⁸

בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, התמקדו חוקרי RAND בסוגיות הקשורות לנשק הגרעיני שהפעלתו הייתה בתחום אחריותו המבצעית של פיקוד חיל האוויר האסטרטגי (Strategic Air Command). המטרה הכללית שעמדה מאחורי RAND הייתה להקים מערכת למידה ומחקר, אשר תסייע לחיל האוויר. המחקרים הראשונים שנכתבו ב-RAND עסקו במיקומם האופטימאלי של שדות תעופה עבור כוח המפציצים האסטרטגיים של ארצות הברית.⁹

⁵ על התפתחות תחום ה-OR ראו למשל:

Guy Hartcup, *The Effect of Science on the Second World War* (London: Palgrave, 2000), 100-121.

⁶ Robert F. Futrell, *Ideas, Concepts, Doctrine: A History of Basic Thinking in the United States Air Force 1907-1964* (Maxwell Air Force Base: Air University, 1971), 205-206; Elliott, *RAND in Southeast Asia*, 1-6.

⁷ על מכון RAND ראו למשל:

Bruce L.R. Smith, *The RAND Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation* (Cambridge Mass.: Harvard UP, 1966); Fred Kaplan, *The Wizards of Armageddon* (Stanford: Stanford UP, 1991).

⁸ אחד המחקרים המקיפים על שילוב האקדמיה כמערכת ייעוץ עבור הממשד הצבאי הוא ספרו של פרד קפלן: Fred Kaplan, *The Wizards of Armageddon*, (Stanford: Stanford UP, 1991). הספר מתמקד במספר תיאורטיקנים, אשר עבדו בתאגיד RAND בשנות ה-50 ובאופן שבו סייעו רעיונותיהם לפיתוח האסטרטגיה הגרעינית של ארצות הברית. טענתו המרכזית של Kaplan היא כי רעיונותיה של קבוצת החוקרים היא זו שעיצבה את מדיניות הגרעין האמריקנית.

⁹ A.J. Wohlstetter, *Economic and Strategic Consideration in Air Base Location* (Santa Monica: RAND, 1951); A.J. Wohlstetter, F.S. Hoffman, R.J. Lutz and H.S. Rown, *Selection and Use of Strategic Air Bases* (Santa Monica: RAND, 1951).

ראו גם:

Gregg Herken, *Counsels of War* (New York: Alfred A. Knopf, 1985), 88-94.

כמו כן עסקו חוקרים כדוגמת אלברט ורוברטה וולשטטר, הרמן קאן, תומאס שלינג, ברנרד ברודי ואחרים בעריכת סימולציות שעסקו בהסלמה, בהתראה ובהרתעה בעידן המלחמה הגרעינית, תוך שימוש במתודולוגיות מתמטיות מתחום תיאוריית המשחקים.¹⁰

ייחודו של מכון RAND, לעומת שאר מכוני המחקר בארצות הברית, נעוץ בהקמתה של החטיבה למדעי החברה ב־1948.¹¹ התברר כי יש צורך בחוקרים משדות מחקר אחרים, אשר יעסקו בסוגיות נוספות מעבר לבעיות שאיתן התמודדו חוקרים במהלך מלחמת העולם השנייה. בעוד שמלחמת העולם השנייה הייתה מלחמה טוטאלית, המחקר בסוגיות חברתיות וכלכליות היה שולי יחסית. לעומת זאת, נוכח האתגרים הביטחוניים והצבאיים שהתפתחו בשנים שלאחר המלחמה, היה צורך בידע כלכלי על מנת להעריך את עלותן של מערכות נשק, להבין את אופיים של היריבים כמו גם ידע בתחום היחסים הבינלאומיים. תחומי מחקר אלה התבררו כרלוונטיים לפיתוח מדיניות ואסטרטגיות בראשית ימיה של המלחמה הקרה. בתקופה מכרעת זאת הפך RAND לארגון חלוץ המבסס את מעמדו כמוסד מחקרי המדגיש את המחקר הבינתחומי המכיל דיסציפלינות מגוונות וגישות ניתוח רחבות על בעיות מדיניות וצבאיות.¹²

¹⁰ Kaplan, *The Wizards of Armageddon*, 65-73.

¹¹ לצד המחלקה למדעי החברה נמצאו גם חטיבות מחקר הבאות: מתמטיקה, הנדסה, פיזיקה וכלכלה.

¹² לסקירה כללית על RAND כמבצע מחקרים בתחום מדעי החברה ראו למשל: Ron Robin, *The Making of the Cold War Enemy: Culture and Politics in the Military-Intellectual Complex*, (Princeton: Princeton UP, 2001), 19-56.

על הקמת של המחלקה למדעי החברה ב־RAND ראו: Smith, *The RAND Corporation*, 60-65.

משחקי סיירה והמעבר ממלחמה גרעינית ל-COIN

בשנים 1954-1958 נערכה ב־RAND סדרה של משחקי מלחמה בשם סיירה (SIERRA). ההנחייה לעריכת המשחקים הגיעה מחיל האוויר, אשר ביקש מ־RAND לבחון תרחישי פעולה אפשריים עבור הזרוע עצמה במקרה של מלחמה מוגבלת (Limited War), על מנת שיפעל בצורה מבצעית יעילה יותר בצורת מלחמה חדשה זו.¹³ אומנם סדרת המשחקים עסקה במקומו של הכוח האווירי במלחמה מוגבלת, אך בהדרגה הורחבו המשחקים גם להפעלתם של כוחות ים, יבשה וכן לתכנון המערך הלוגיסטי התומך. במסגרת המשחקים נבחן ניהולה של מלחמה מוגבלת באסיה כשהמודל בפני חוקרי RAND היו מלחמת קוריאה (1950-1953) והמלחמה הצרפתית בהודו־סין (1946-1954) שהתפתחה בשלביה המאוחרים למלחמה סדירה. שתי המלחמות הללו התאפיינו בהיותן מוגבלות בהיקפן הגיאוגרפי, אך במהלכן הפעיל האויב כוחות צבא גדולים, ובשתיהן ארצות הברית שקלה את השימוש בנשק גרעיני. משחקי מלחמה אלו נערכו בצילה של ביקורת נוקבת של אנליסטים ב־RAND כמו גם בסוכנויות ממשלתיות אחרות אודות אסטרטגיית התגמול המסיבי של ממשל אייזנהאואר. המבקרים טענו כי אסטרטגיה זו לא רלבנטית במקרה של עימות מחוץ לזירת מרכז אירופה. אחת מהנחות היסוד של משחקי סיירה הייתה הערכת חוקרי RAND כי תבוסת הצרפתים בוייטנאם תביא בהכרח (כפי שאכן היה) להגברת המעורבות האמריקנית באזור, ואף כי ישנה אפשרות ברורה שארצות הברית תסתבך בעימות צבאי מוגבל בדרום מזרח אסיה.¹⁴

למשחקי סיירה היו שתי מטרות. הראשונה לבחון את המשמעויות המדיניות והצבאיות של תרחיש שבו ארצות הברית תמצא עצמה נלחמת מלחמה מוגבלת בדרום מזרח אסיה (וייטנאם), במזרח אסיה (טאיוון או קוריאה) ובמזרח התיכון. אזורים אלו נבחרו כיוון שהם הוגדרו כבעלי חשיבות גיאופוליטית לארצות הברית, אך גם לברית המועצות, במסגרת התחרות הגיאופוליטית בין שתי מעצמות העל.¹⁵ המטרה השנייה הייתה לפתח

¹³ לדיון תיאורטי והיסטורי על מהותה ומאפייניה של המלחמה המוגבלת ראו: יהושפט הרקבי, *מלחמה ואסטרטגיה* (תל אביב: מערכות, 1990), 393-406.

¹⁴ Long, *On "Other War"*, 5-6.

¹⁵ M.G. Weiner, *War Gaming Methodology (RM-2413)* (Santa Monica: RAND, 1959), 7.

מתודולוגיה ללימוד ולחקר תופעת המלחמה המוגבלת.¹⁶ אומנם בתחילה הושג הדגש על מציאת הדרכים להפעלה יעילה של הכוח האווירי האמריקני בעימותים מוגבלים, אך בהמשך נבדק גם האופן היעיל ביותר להפעלת העוצמה הצבאית האמריקנית הקונבנציונלית (באוויר, בים וביבשה). בנוסף, הנחת היסוד של משחקי סיירה הייתה כי במלחמה המוגבלת מתחייב קשר חזק בין המערכת הצבאית ובין מעצבי המדיניות בדרג האזרחי, וכי גורמים כלכליים יהיו בעלי משמעות והשפעה קריטיים על ניהולה של המלחמה.¹⁷

המתודולוגיה שלפיה נוהלו משחקי סיירה, הכילה שלוש קבוצות: קבוצה כחולה, אשר ייצגה את המערכת האמריקנית; קבוצה אדומה – דימוי האויב הן ברמה המדינית והן ברמה הצבאית; וקבוצת בקרה, אשר כללה את מנהל המשחק וצוות ש"התקיל" את שתי הקבוצות האחרות. תפקיד נוסף של קבוצת הבקרה היה לתעד את מהלכי המשחקים.¹⁸ בכל אחת מהקבוצות נמצאו נציגים מחמש חטיבות המחקר של RAND. הייחוד של משחקי סיירה, לעומת משחקי מלחמה קודמים שנערכו במכון, היה בהתמקדותם בתופעת המלחמה המוגבלת. משחקי מלחמה אחרים דימו מלחמה קונבנציונלית כוללת לפי מודל מלחמת העולם השנייה, מלחמה גרעינית או מלחמה המתחילה כמלחמה קונבנציונלית אך המסלימה למלחמה גרעינית בין שתי מעצמות העל. בכך אנו רואים את השפעתה הרבה של מלחמת קוריאה על ארצות הברית ובכלל זה גם בשיתוף הפעולה האקדמי עם המערכת הצבאית.

משחקי סיירה שילבו בתוכם, לצד מהלכים צבאיים, גם דפוסי פעולה מדיניים וכלכליים, ובכך היוו משחקי סיירה משחקי מלחמה ולא משחקי קרב, אשר במסגרתם הוזזו כוחות צבאיים על גבי מפות.¹⁹ במילים אחרות, משחקי סיירה עסקו במידה רבה במימד הפוליטי של המלחמה ולא רק בהיבט הצבאי מבצעי שלה. המשתתפים שהציגו את ארצות הברית במשחק, נדרשו להבנה טובה יותר של היריב, ובכך אילצו את המשתתפים לחקור את מאפייני

על המרוץ הגיאופוליטי בשני העשורים הראשונים של המלחמה הקרה ראו: טל טובי, *גאופוליטיקה: הגות, היסטוריה ומעשה* (חיפה: קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה, 2008), 59-48. יש לזכור כי משחקי סיירה נערכו קודם להפיכת של קובה למדינה קומוניסטית וכן לפני תחילת מלחמות הדה-קולוניזציה באפריקה שמדרום לסהרה.

¹⁶ RM-2413, 1.

¹⁷ RM-2413, 4.

¹⁸ RM-2413, 41-54.

¹⁹ RM-2413, 4.

המלחמה המוגבלת.²⁰ המשחקים עצמם התנהלו כאינטראקציה בין שתי הקבוצות, כאשר כל קבוצה הכינה סדרת פעולות שחלקה עבר לקבוצה השנייה על ידי קבוצת השליטה והבקרה כמכניזם של איסוף מודיעין. כמו כן קבוצה זו קבעה את ההשלכות של פעולות קבוצה אחת על האחרת, וכל קבוצה הייתה צריכה להמשיך בפעולותיה ולתכנן מהלכים עתידיים או נגדיים לפי החלטות קבוצת הבקרה.

אחד מהמשתתפים במשחקי סיירה היה ג'ורג' טאנהם, חוקר צעיר שאך זה סיים את עבודת הדוקטורט שלו שעסקה במחתרת הבלגית במלחמת העולם השנייה. אומנם המשחקים הציגו תרחישים עתידיים אפשריים, אך טענתו של טאנהם הייתה כי אלה "ששיחקו" את לוחמי הגרילה פעלו לפי עקרונות המלחמה והלחימה של צבאות סדירים, ולפיכך סבלו המשחקים מייצוג לא ריאליסטי של המציאות הצבאית. פרדוקס זה, קרי ייצוג לא ריאליסטי של האויב הלא סדיר מול האפשרות כי ארצות הברית תמצא עומדת מול אויב כזה בעתיד, הביא את RAND להבנה כי ישנו צורך חיוני בהבנת ה"ווייט מין", תנועת הגרילה המהפכנית שפעלה בווייטנאם.

אד פקסטון, מנהל משחקי המלחמה ב-RAND, קיבל את הצעתו של טאנהם לכתוב מדריך, אשר יספק תובנות עבור דרכי המלחמה והטקטיקות של הגרילה הקומוניסטית בווייטנאם.²¹ מחקר פנימי זה הפך לאחד מספרי היסוד הראשונים והחשובים ביותר על הווייט מין. בהמשך, עדכן אותו טאנהם והוסיף לספר פרקים אודות התפתחותו של ארגון הגרילה שפעל בדרום וייטנאם, הווייט קונג.²² בכתיבת ספר זה השתמש טאנהם במסמכים וייטנאמיים רבים, אשר נפלו בידי הצרפתים. מסמכים אלו סיפקו לו תובנות רבות אודות "הצד השני של הגבעה", ומסקנתו העיקרית הייתה כי הווייט מין פעל לפי עקרונות המלחמה המהפכנית של מאו, וכי הצבא הצרפתי נכשל במלחמה כיוון שלא השכיל להתאים עצמו למציאות החדשה.²³

²⁰ RM-2413, 5.

²¹ George K. Tanham, "Defeating Insurgency in South Vietnam: My Early Efforts," in: Harvey Neese and John O'Donnell (eds.), *Prelude to Tragedy: Vietnam, 1960-1965* (Annapolis: Naval Institute Press, 2001), 155-156.

²² George K. Tanham, *Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong* (New York: Praeger, 1961).

²³ Tanham, *Communist Revolutionary Warfare*, 23-28.

מקריאת הספר *Giap, People's War, People's Army*, מתבררת היטב השפעתו הרבה של מאו על מפקד כוחות הווייט מין. ראו גם:

מחקרו זה של טאנהם מציין אולי את נקודת הזמן ההיסטוריה שבה החלה RAND לעסוק בסוגיות הקשורות ל־COIN, תוך הבנה כי משחקי סיירה למעשה לא סיפקו תובנות ברורות בתחום זה. בנוסף לכך נוכל לזהות גורמים נוספים אשר האיצו את העברת RAND לחקר ה־COIN ובראש ובראשונה את מדיניותו של הנשיא קנדי.

מסיירה לקנדי: זרז נוסף לפיתוח החשיבה בתחום ה־COIN

כניסתו של הנשיא קנדי לבית הלבן ציינה שינוי מהותי בראייה האסטרטגית של ארצות הברית כלפי מערכת האיומים שהציבה ברית המועצות. עוד קודם לבחירתו כנשיא התבטא קנדי נגד אסטרטגיית התגמול המסיבי (Massive Retaliation) של קודמו בתפקיד, הנשיא אייזנהאואר. אסטרטגיה זו קבעה שימוש מיידי בעוצמתה הגרעינית של ארצות הברית במקרה של מתקפה קומוניסטית ברחבי העולם. אך קנדי טען כי תפיסה זו רלבנטית רק על מנת להרתיע את ברית המועצות לבל תתקוף את מערב אירופה, וכי היא נכשלה כישלון חרוץ. זאת כיוון שארצות הברית נמנעה מלהגיב על שורה של תוקפנויות קומוניסטיות ברחבי העולם, דבר שפגע בעיקרון היסוד של מדיניות בלימת הקומוניזם. לטענתו התוקפנות הקומוניסטית נעשתה במידה כזו שלא הצדיקה שימוש בנשק גרעיני, אך היעדרן של יכולות או אפשרויות תגובה אחרות מנעו מארצות הברית תגובה הולמת לתוקפנות הסובייטית והסינית. לפיכך, קבע קנדי, על ארצות הברית להגדיל את כוחה הקונבנציונאלי באוויר בים וביבשה.²⁴

הכתיבה האקדמית הענפה על המלחמה המוגבלת הייתה גורם חשוב בעיצוב השקפת העולם של קנדי. קודם היבחרו לנשיא פורסמו מספר מחקרים חשובים שעסקו במלחמה המוגבלת. המחקר החלוצי היה זה של ויליאם קאופמן, אשר טען כי במלחמה מוגבלת לא ניתן להשיג הכרעה צבאית ברורה אלא קיפאון

John Shy and Thomas W. Collier, "Revolutionary War", in: Peter Paret (ed.), *Makers of Modern Strategy*, (Princeton: Princeton UP, 1986), 846; Greg Lockhart, *Nation in Arms: The Origins of the People's Army in Vietnam* (Wellington: Allen and Unwin, 1989), 68-69.

²⁴ John F. Kennedy, "Conventional Forces in the Atomic Age", in: Allen Nevins (ed.), *The Strategy of Peace* (New York: Harper, 1960), 183-185.

המאמר מתבסס על נאום שנשא קנדי כסנטור ב-1959.

(stalemate).²⁵ בניגוד לדרך המחשבה המסורתית האמריקנית, אשר דיברה על ניצחון טוטאלי במלחמה, כפי שהיה במלחמת העולם השנייה, טענו קיסינג'ור (Nuclear Weapons and Foreign Policy, 1957) ואוזגוד (Limited War, 1957), בהתבסס על חקר מלחמת קוריאה, כי הנשק הגרעיני יצר סוג חדש של מלחמה שהיא המלחמה המוגבלת, וכי על ארצות הברית להכין עצמה לסוג כזה של מלחמות. כלומר לפתח מגוון דרכים ואמצעים צבאיים, אשר יאפשרו לנהל מלחמה מבלי להשתמש בנשק גרעיני.²⁶

מההיבט המעשי צבאי את הביקורת הנוקבת ביותר השמיע גנרל מקסוול טיילור, אשר התנגד לאסטרטגיה של אייזנהאואר כדרך הפעולה הבלעדית העומדת בפני ארצות הברית, עוד ששירת כראש מטה הצבא.²⁷ יחד עם זאת גנרל טיילור נמנע מלפרסם את ביקורתו באופן פומבי כל עוד שירת את הנשיא. הדחתו של גנרל מקארטור עדיין הדהדה בשורות הצבא.

עם סיום תפקידו פרסם טיילור את משנתו והציע בספרו *The Uncertain Trumpet* (1959) אסטרטגיה חלופית לתגמול המסיבי שאותה הוא כינה: "[...] the Strategy of Flexible Response [...]" זאת כיוון שהכוחות האמריקניים:

need for a capability to react across the entire spectrum of possible challenge [...] from general atomic war to infiltrations and aggressions such as threaten Laos.²⁸

²⁵ קאופמן היה אחד הראשונים שניסה להגדיר את אופייה של המלחמה וזאת לאור המלחמה בקוריאה שהייתה מלחמה קונבנציונאלית אך עם חשש כי תהיה הסלמה שתביא לשימוש בנשק אטומי. ראו:

William W. Kaufmann, "Limited War", in: William W. Kaufmann (ed.), *Military Policy and National Security* (Princeton: Princeton UP, 1956), 102-136.

ראו גם:

Michal W. Cannon, "The Development of the American Theory of Limited War, 1945-63," *Armed Forces and Society* 19 (1) 1992, 80-81.

²⁶ ראו את הדיון המקיף אצל:

Lewis, *The American Culture of War*, 204-207. Robert E. Osgood, "Toward a Strategy of Limited War", in: Daniel J. Kaufman, Jeffrey S. McKittrick and Thomas J. Leney (eds.), *U.S. National Security: A Framework for Analysis* (Lexington: D.C. Heath and Company, 1985), 137-157.

ראו גם את הדיון אצל: Halperin, *Contemporary Military Strategy*.

²⁷ Maxwell D. Taylor, *Swords and Plowshares* (New York: W.W. and Company, 1972), 169-170.

²⁸ Maxwell D. Taylor, *The Uncertain Trumpet* (New York: Harper & Row, 1959), 6.

קנדי הושפע מתפיסתו של טיילור ומינה אותו יועץ בכיר בממשלו ובהמשך ליושב ראש המטות המשולבים (1962-1964). לפיכך אין ספק כי כניסתו של קנדי לבית הלבן ציינה שינוי מהותי בראייה האסטרטגית של ארצות הברית כלפי מערכת האיומים שהציבה ברית המועצות, ותפיסת התגמול המסיבי הוחלפה במדיניות המענה הגמיש שאותה הציע מקסוול טיילור.²⁹ אומנם קנדי בוודאי שלא התעלם מכוחה הצבאי הגרעיני והקונבנציונאלי של ברית המועצות, אך טען כי ישנו איום שלישי והוא החתרנות הקומוניסטית, אשר שמה לה למטרה לערער את היסודות הפוליטיים והחברתיים במדינות שונות בעולם ובמיוחד בעולם המתפתח.³⁰

ממשל קנדי הקדיש את החודשיים הראשונים של כהונתו למציאת פתרונות ולעיצוב קווי מדיניות פוליטית וצבאית, אשר יספקו מענה הולם לאיום ולתוקפנות הקומוניסטית, שבאה לידי ביטוי דרך אותן מלחמות שחרור לאומיות או מלחמות הגרילה המהפכניות ברחבי העולם.³¹ מול סוג זה של מלחמה לא הייתה לארצות הברית תשובה תיאורטית הולמת. אומנם לארצות הברית היה ניסיון רב במלחמה נגד גרילה, ואף נכתבו דוקטרינות, אך תפיסת המלחמה המהפכנית, כפי שנגזרה מהגותו של מאו, חייבה מערכת חשיבה חדשה, במיוחד במימד הפוליטיאזרחי.³² כך נוכל לקבוע כי חילופי המשמרות בבית הלבן הביאו להתפתחות מואצת של תיאוריות העוסקות ב-COIN על מנת להתמודד מול הבעיות הצבאיות והפוליטיות שהציגה ה-"insurgency" בדרום וייטנאם ובלאוס.³³

המציאות המדינית והגיאופוליטית של המלחמה הקרה הביאה את הנשיא קנדי להבהיר בצורה נחרצת את החשיבות שהוא מייחס לפיתוח יכולות

²⁹ Adrian R. Lewis, *The American Culture of War* (London: Routledge, 2012), 208-210; McMahon, "US National Security from Eisenhower to Kennedy", 303-305. ראו את תיאורו של טיילור על האינטראקציה בינו ובין קנדי מיד לאחר בחירתו כנשיא, Taylor, *Swords and Plowshares*, 179-181.

³⁰ ראו: John L. Harper, *The Cold War* (Oxford: Oxford UP, 2011), 144-146.

³¹ Michael McClintock, *Instrument of Statecraft*, (New York: Pantheon Books, 1992), 162-163.

³² לדיון על עקרונותיו של מאו ראו: טל טובי, *גרילה והמלחמה גדה: מורשתו הצבאית של מאו* (ירושלים: כרמל, 2010), 42-57.

³³ ראו למשל:

Andrew F. Krepinevich, *The Army and Vietnam*, (Baltimore: John Hopkins UP, 1986), 27-33; Lawrence Freedman, *Kennedy's Wars*, (Oxford: Oxford UP, 2000), 287-292.

מבצעות בתחום ה־COIN.³⁴ תפיסתו האסטרטגית של קנדי, המענה הגמיש, חייבה בניית מערכת, אשר תוכל לתת מענה פוליטי וצבאי לתופעת הלוחמה המהפכנית. מקריאת מזכר המועצה לביטחון לאומי מספר 2 [National Security Action Memorandum (NSAM)] של הנשיא קנדי על רצונו בפיתוח כוחות, תוכניות ודרכי פעולה נגד תופעת החתרנות.³⁵ NSAM 2, אשר פורסם ב־3 בפברואר 1961, ואשר נועד למזכיר ההגנה רוברט מקנמרה, קבע כי הנשיא דרש מהפנטגון שיפעל בשיתוף עם סוכנויות אחרות, על מנת למצוא את הדרכים לבנות כוחות ללוחמה נגד גרילה.³⁶ קנדי האמין שמלבד אמצעים צבאיים יש לשלב ב־COIN גם אמצעים פוליטיים, דיפלומטיים, כלכליים ותעמולתיים. כך למשל הטיל הנשיא על מחלקת המדינה את התיאום בין כל המאמצים יחד עם המשך העיסוק בסוגיות דיפלומטיות; על ה־CIA הוטל להפעיל כוחות לא סדירים שלא היו חלק מהצבאות של המדינות המערביות; ואילו על מחלקת ההגנה הוטל להרחיב את הפעולות הצבאיות, כך שיכללו מבצעים לשינוי מגמות התמיכה של האוכלוסייה האזרחית. הנחיותיו של הנשיא היו עבור כל האזורים שבהם פעלה חתרנות קומוניסטית. אך במרס 1961 הורה קנדי למחלקת ההגנה ול־CIA עשות את כל המאמצים האפשריים על מנת להתחיל מהר ככל האפשר פעולות במבצעי גרילה נגד "Viet Minh Territory".³⁷

שינוי מדיניות דרסטי זה הביא את גופי הממשל השונים לבחון האם נמצאים ברשותם הכלים להיענות לרצונו של הנשיא. כך נוכל לקבוע כי חילופי המשמרות בבית הלבן הביאו להתפתחות מואצת של תיאוריות העוסקות ב־COIN, במטרה להתמודד מול הבעיות הצבאיות והפוליטיות שהציגה תופעת

³⁴ D. Michael Shafer, *Deadly Paradigms: The Failure of U.S. Counterinsurgency Policy* (Princeton: Princeton UP, 1988); McClintock, *Instrument of Statecraft*, 161-178.

³⁵ Shafer, *Deadly Paradigms*, 104-105; McClintock, *Instrument of Statecraft*, 161-178.

³⁶ NSAM 2 to the Secretary of Defense (February 3, 1961), subject: Development of Counter-guerrilla Forces, John F. Kennedy Presidential Library, National Security Files.

ראו גם:

Seymour J. Deitchman, *The Best-Laid Schemes: A Tale of Social Research and Bureaucracy* (Cambridge Mass.: MIT Press, 1976), 7-9.

³⁷ NSAM 28 (March 9, 1961), subject: Guerilla Operations in Vietnam Territory.

מעניין לציין כי ממשל קנדי עדיין משתמש ב־1961 במושג Viet Minh. ראו: Tucker, *Vietnam*, 92. Tanham, *Communist Revolutionary Warfare*, 126-135.

החתרנות, בעיקר בדרום וייטנאם ובלאוס. מהרגע שהנשיא הבהיר את החשיבות שהוא מייחס ל-COIN, טוען ריצ'רד בטס, מיהרו כל הזרועות לוודא מי מהן יכולה לספק את רצונו במהירות האפשרית.³⁸ אין כל ספק כי על רקע השפעתה הכבירה של המדיניות החדשה של קנדי, המעבר של RAND לחקר סוגיות הקשורות ב-COIN היה ביטוי אקדמי-אורטי למילוי דרישתו של הנשיא.

RAND וחקר היסטוריית ה-COIN: אפקט הפרפר של משחקי המלחמה

RAND רצה להמשיך ולהשפיע על מקבלי ההחלטות ועל מעצבי המדיניות בגופי הממשל השונים.³⁹ גיבוש מחקרים בתחום ה-COIN היה פועלו המרכזי של RAND בשנים אלו. ב-RAND נכתבו מסמכים ומחקרים שהציגו פתרונות אפשריים עבור בעיה אסטרטגית שעמדה בפני ארצות הברית. רוב המחקר שנעשה ב-RAND היה רלבנטי למציאות האסטרטגית והמדינית מולה ניצבה ארצות הברית בדרום וייטנאם.

בשנים שקדמו להעמקת המעורבות האמריקנית בווייטנאם הגיעו לסיומן מספר מלחמות שאותן ניהלו צרפת ובריטניה בדרום מזרח אסיה ובאפריקה. מקריאת הספרות על הניסיון האירופאי הרי ניתן לקבוע כי צרפת הציגה מודל צבאי שבו נלמדו הגורמים שהביאו לכישלונה הצבאי בהודו-סין (1946-1954), והלקחים יושמו במהלך העימות הבא (אלג'יריה, 1954-1962).⁴⁰ מנגד, הציגה בריטניה מודל שבו לקחים נלמדו תוך כדי לחימה (מלאיה, 1948-1960), ואלה יושמו באופן מידי כשפרץ באזור אחר עימות בעל מאפיינים דומים (קניה, 1952-1956).

המחקר ההיסטורי שנערך ב-RAND התמקד בעיקר בניתוח גורמי הניצחון של בריטניה על הגרילה הקומוניסטית במלאיה. אודות ניסיון זה נכתבה סדרה בת חמישה מחקרים.⁴¹ בעיני רוב בני התקופה נתפס הניסיון הבריטי במלאיה

³⁸ Richard K. Betts, *Soldiers, Statesmen, and Cold War Crisis* (Cambridge Mass.: Harvard UP, 1977), 129.

³⁹ Elliott, *RAND in Southeast Asia*, 7.

⁴⁰ על תהליך הלמידה והפקת הלקחים של הצבא הצרפתי מהודו-סין לאלג'יריה ראו: Frederic Guelton, "The French Army 'Centre for Training and Preparation in Counter-Guerrilla Warfare' (CIPCG) at Arzew", in: Martin S. Alexander and J. F. V. Keiger (eds.), *France and the Algerian War 1954-1962 – Strategy, Operations and Diplomacy* (London: Frank Cass, 2002), 35-49.

⁴¹ חמשת המחקרים נכתבו על ידי Riley Sunderland וכולם פורסמו בספטמבר 1964:

כמוצלח ביותר. במרס 1961, במברק שנשלח מסייגון למזכיר המדינה, נכתב כי ההצלחה הבריטית במלאיה מספקת לקחים חשובים למציאות בדרום וייטנאם, וכי היועצים האמריקניים במדינה לומדים את הלקחים הבריטיים ומפתחים מערכת אימונים ודוקטרינה בהתאם.⁴² אל סדרת מחקרי מלאיה הצטרפו מספר מחקרים על הניסיון הצרפתי באלג'יריה ובמיוחד מחקרו של דיוויד גלולה על המערכה הצרפתית שם.⁴³ מחקר נוסף על אלג'יריה שהתפרסם במסגרת RAND, היה של קונסטנטין מלניק.⁴⁴ מעניין לציין כי הכישלון הצרפתי בהודוסיין לא נחקר על ידי RAND בתקופה זו ורק ב-1967 פרסם המכון תרגום של הלקחים הצרפתיים מהמלחמה.⁴⁵

בנובמבר 1962 פרסמה RAND מחקר שבחן את האמצעים הלא צבאיים שהופעלו בפיליפינים ובמלאיה.⁴⁶ למרות שמחבר המחקר מודה כי המציאות בדרום וייטנאם שונה ואף מסובכת מזו שהייתה בפיליפינים ובמלאיה, הוא טען כי לימוד הלקחים משני המקרים יכול לסייע לאלה הפועלים בוייטנאם.⁴⁷ פאוקר מונה שלושה גורמים לא צבאיים שסייעו להבסת החתרנות הקומוניסטית בפיליפינים: מבחינתו השגת השליטה על האוכלוסייה היוותה את הגורם החשוב ביותר. הגורם השני היה כינונה מחדש של סמכות המדינה על ידי החזרת האמון לאוכלוסייה בממשלה כי אכן היא פועלת לטובתה בכוונה אמיתית להביא לשיפור רמת חייהם של התושבים. הגורם השלישי היה יצירתו של מנגנון, אשר איחד את כלל המאמצים. כלומר מערכת ששילבה את הצבא, את המשטרה ואת הרשויות האזרחיות תחת סמכות אחת. כך הושג תיאום,

Army Operations in Malaya, 1947-1960 RM-4170-ISA; *Organizing Counterinsurgency in Malaya, 1947-1960* RM-4171-ISA; *Antiguerrilla Intelligence in Malaya* RM-4172-ISA; *Resettlement and Food Control in Malaya, 1948-1960* RM-4173-ISA; *Winning the Hearts and Minds of the People: Malaya 1948-1960* RM-4174-ISA.

⁴² Telegram from Saigon to Secretary of State (March 9, 1961), Douglas Pike Collection Unit 01 (Assessment and Strategy) box 02 folder 15, Vietnam Archive, Lubbock TX.

⁴³ David Galula, *Pacification in Algeria, 1956-1968*, (RAND: Santa Monica, 1963).

⁴⁴ Constantin Melnik, *Insurgency and Counterinsurgency in Algeria* D-10671-1-ISA (Santa Monica: RAND, 1964).

⁴⁵ V.J. Croizat (tr.), *A Translation from the French Lessons of the War in Indochina* RM-5271-PR (Santa Monica: RAND, 1967) המטכ"ל . היה זה מחקר מקיף שערך המטכ"ל . הצרפתי ב-1955.

⁴⁶ Guy J. Pauker, *Notes on Non-Military Measures in Control of Insurgency* P-2642 (Santa Monica, RAND, 1962).

אשר הגביר את היעילות של כל הגורמים שפעלו למען חיסול הגרילה הקומוניסטית.⁴⁸

חמישה מחקרים שנכתבו על ידי סאנדרלנד היו הקורפוס ההיסטורי העיקרי שניתח את לקחי הבריטים במלאיה. המסקנה העיקרית שעלתה מן המחקרים הייתה כי הנוסחה להצלחה מבוססת על פעילות צבאית הנתמכת בתוכניות אזרחיות. לדעתו של סאנדרלנד ניתן להגדיר שלושה גורמים שהביאו לניצחון הבריטי על הגרילה. הראשון היה יוזמה התקפית שלא אפשרה לגרילה להתקדם לפי הדוקטרינה המאואיסטית. המפקד העליון של כוחות בריטניה במזרח הרחוק, לוטננט גנרל סיר ניל ריצ'י (Ritchie), טען כי אסטרטגיה הגנתית פעלה לטובת הגרילה ואילו אסטרטגיה התקפית תביא את לוחמי הגרילה לנוע ממקום למקום מבלי יכולת להתבסס בקרב האוכלוסייה המקומית.⁴⁹ הגורם השני היה תהליך היישוב מחדש של אוכלוסיית המיעוט הסיני שהייתה בסיס התמיכה העיקרי של הקומוניסטים. תהליך זה שמט את הקרקע מתחת לרגליהם של לוחמי הגרילה.⁵⁰ לבסוף, השקעת משאבים רבים בתוכניות אזרחיות למען כלל האוכלוסייה.

סוגיית השגת שליטה על האוכלוסייה האזרחית עולה גם ממחקרים אחרים. לדוגמא, ב־1963 פרסמו ב־RAND את מחקרו של גלולה העוסק במלחמה באלג'יריה בשנים 1956-1958, ואת מסקנותיו שהרחיב בספר נוסף שיצא לאור ב־1964.⁵¹ תפיסתו התיאורטית של גלולה נבעה מניסיונו המבצעי באלג'יריה וחשוב מכך, היא מתבססת על הבנת עקרונות המלחמה המהפכנית של מאו ועל יצירתה של תיאוריה הנוגדת את עקרונותיו של מאו.⁵² גלולה, בדומה לתיאורטיקנים אחרים בתחום ה־COIN, טען כי העיקרון החשוב ביותר

⁴⁸ שם, 11-12.

⁴⁹ שם, 12.

⁵⁰ Waller, *Evolution*, 5, 9, 11.

⁵¹ David Galula, *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, (New York: Praeger, 1964).

⁵² ראו למשל:

John S. Pustay, *Counterinsurgency Warfare*, (New York: The Free Press, 1964), 28-51; Robert Thompson, *Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*, (London: Redwood, 1966), 50-62; John J. McCuen, *The Art of Counter-Revolutionary War*, (London: Faber, 1966), 30-44; Michael Elliott-Bateman, *Defeat in the East*, (Oxford: Oxford UP, 1967), 121-168; Robert Thompson, *Revolutionary War in World Strategy 1945-1969*, (New York: Taplinger, 1970), 1-25.

הוא השגת תמיכתה של האוכלוסייה המקומית.⁵³ גלולה חיזק בתפיסתו את אחת מהקביעות החשובות של מאו. הקביעה כי התלות של הגרילה באוכלוסייה המקומית היא כמו התלות של הדגים במים.⁵⁴ בהקשר לפעולות הצבאיות טענתו של גלולה היא שאלה חייבות לבוא כסיוע וכמשלימות את הפעולות בקרב האוכלוסייה האזרחית. לפיכך לדעת גלולה הדינמיקה העיקרית ב-COIN צריכה להיות הגנת האוכלוסייה מפני הגרילה ולמנוע ממנה להתבסס באזורים מיושבים.⁵⁵ במילים אחרות העברת האוכלוסייה האזרחית לתמוך במאמצי הצבא נגד הגרילה.

ב-1964 פרסמה RAND מחקר מפורט המנתח את פעולות הצבא הצרפתי באלג'יריה בתקופה שבין מאי 1958 ועד נובמבר 1960.⁵⁶ המחקר הצביע על שתי מטרות שאותן ניסה צבא צרפת להשיג בתקופה הנידונה. הראשונה מטרה צבאית – הריסת התשתית הצבאית והארגונית של ה-FLN. המטרה השנייה הייתה לזכות מחדש בתמיכת האוכלוסייה המוסלמית המקומית, תוך שיקום הכלכלה, החברה והמבנה הפוליטי באלג'יריה. המחבר מכנה אסטרטגיה זו "תנועת מלקחיים" שלה היו שתי מטרות: הראשונה לשכנע את הלוחמים האלג'יריים כי מאבקם נדון לכישלון, והאפשרות היחידה העומדת בפניהם היא להפסיק את מאבקם הצבאי ולגשת לשולחן המשא ומתן. המטרה השנייה, הנגזרת מהראשונה, הייתה להראות לאוכלוסייה המקומית את עוצמתו של הצבא הצרפתי גם אל מול מלחמת גרילה, ובכך למנוע מהמקומיים לתמוך במורדים.⁵⁷ מטרתה של אסטרטגיית המלקחיים, קרי שילוב של פעולות שליטה על האוכלוסייה לצד פעולות צבאיות, היוותה למעשה חלק ממערכת הלוחמה פסיכולוגית שהפעילה צרפת באלג'יריה.⁵⁸

נקודת המוצא של המחקר הנדון הייתה כי הצבא הצרפתי לא היה מוכן לחזור על טעויותיו בהודוסיין. עדות לגישה זו היא העובדה כי בכתבי העת של הצבא הצרפתי התפרסמו מאמרים רבים בנושא מלחמת הגרילה והועברו

⁵³ Galula, *Pacification*, 246; Galula, *Counterinsurgency*, 74-79.

⁵⁴ Mao, *On Guerrilla Warfare*, 93.

⁵⁵ Galula, *Counterinsurgency*, 87.

⁵⁶ (Santa Monica: *The French Campaign against the FLN* Constantine Melnik, RAND, 1964).

⁵⁷ *French Campaign* Melnik, 5.

⁵⁸ Ibid 32-33.

קורסים במסגרת הצבא.⁵⁹ קצינים, ותיקי מלחמת הודוסין, אשר הוצבו באלג'יר החל מ-1957, פיתחו תורת לחימה כנגד מלחמת הגרילה, אשר לבסוף הפכה לתורת הלחימה הרשמית של צבא צרפת.⁶⁰ פעולותיהם של קצינים אלה מתוארים בצורה ספרותית מופלאה בספרו של ז'אן לטרגי, *הצנטוריונים*, ולמרות היותו רומן היסטורי הרי הקורא בו ימצא תובנות רבות אודות הדרכים לניהול COIN מוצלח.⁶¹

מקריאת המחקרים ההיסטוריים שביצעו חוקרי RAND מתבררת נקודה חשובה. אחת הדרכים להשיג הכרעה ב־COIN היא השגת שליטה על האוכלוסייה האזרחית, תוך ניתוקה באמצעים שונים מלוחמי הגרילה. מטרתה נוספת של השליטה היא החזרת התמיכה של האוכלוסייה בממשלה. כלומר מהמחקרים שנסקרו לעיל ניתן לגזור המלצה ברורה והיא כי יש ליצור או לחזק תוכניות, אשר מטרתן המוצהרת תהיה אותו ניתוק פיזי ואף פוליטי בין האוכלוסייה ובין הגרילה. במקביל יש להמשיך בלחימה נגד הגרילה, אך מרב תשומת הלב צריך להיות מוקדש לתוכניות, אשר ישיגו את אותה שליטה על האוכלוסייה.

התגברות אפקט הפרפר: ממחקרים היסטוריים למחקרי שטח מעשיים

כחיוק לרצונו של RAND להגביר את מעורבותו בניתוח בעיות הנובעות מהלחימה בגרילה, נוכל לזהות את יצירתה של נוכחות קבועה של חוקרים מטעם RAND בדרום וייטנאם. החוקרים שנשלחו לשם סיירו ברחבי הדרום, אספו מידע וניתחו אותו עבור מחקרים עתידיים.⁶² זהו המשכו של "אפקט הפרפר" שהחל במשחקי המלחמה, אך בכך לא סיים RAND את מעורבותו ואת תרומתו הרבה עבור הצבא האמריקני בווייטנאם. אומנם מאמר זה עוסק

; , 19 French CampaignMelnik, ⁵⁹ Peter Paret, *French Revolutionary Warfare from Indochina to Algeria*, (New York: Praeger, 1964), 20-32.

-, (Columbus, 1966), 170 1962-The French Army in Politics 1945John S. Ambler, ⁶⁰ 172; Tucker, *Vietnam*, 65; Etienne de Durand, "France", in: Rid and Keaney (eds.), *Understanding Counterinsurgency*, 16-18.

אחד מאנשי המעשה המשפיעים בתחום זה בצרפת היה Roger Trinquier אשר את הניסיון שצבר בהודו-סין יישם עם הגעתו לאלג'יריה ב-1958. את לקחיו וניסיונו ניתן למצוא בחיבור שכתב ב-1961 ואשר תורגם לאנגלית ב-1964 תחת הכותרת *Modern Warfare*.

⁶¹ Walter D. Jacobs, "This Matter of Counterinsurgency", *Military Review* October 1964, 81.

הספר נמצא ברשימת הביבליוגרפית כהמלצה לקריאה ב-FM 3-24.

⁶² Austin Long, *On "Other War": Lessons from Five Decades of RAND Counterinsurgency Research* (Santa Monica: RAND, 2006), 7.

בעיקר בתחום המחקרים ההיסטוריים שנכתבו ב־RAND, אך כדי להדגיש את "אפקט הפרפר", קרי השפעת המשחקים על מכלול הפעילות של RAND, יש לבחון (בקצרה) תחום פעולה נוסף שאליו פנו חוקרי RAND עם הגברת המעורבות האמריקנית בווייטנאם.

במחצית השנייה של 1964 ניצל הווייט קונג את חוסר היציבות הפנימית במדינה, וכן את העובדה כי ארצות הברית עדיין לא הגדירה לאן פניה מועדות, לשם הגברת פעולותיו הצבאיות והרחבת שליטתו הפוליטית באזורים הכפריים.⁶³ בשנה זו נשאלו השאלות הבאות במסדרונות הפנטגון: מיהו לוחם הווייט קונג? ממה נובעת המוטיבציה שלו להתגייס לארגון? ומה מניע אותו להילחם ביעילות קרבית גבוהה כל כך?⁶⁴ ואכן ב־1964 עדיין לא היה ידוע כמעט דבר על הארגון שהוקם בשלהי שנות ה־50.⁶⁵

RAND לקח על עצמו משימה זו ובמהלך שנות ה־60 פרסם המכון שורה של מחקרים במסגרת פרויקט שכונה Viet Cong Motivation and Moral Project (M&M). את המחקרים כתבו חוקרי RAND מחטיבת מדעי החברה ובכלל זה גם אנתרופולוגים.⁶⁶ במסגרת הפרויקט נכתבו למעלה משלושים מחקרים, אשר התבססו על ראיונות עם שבויים ועם עריקים של הווייט קונג וכן על ראיונות עם פליטים.⁶⁷ ניתן לציין שתי מטרות עיקריות שהיו לפרויקט ה־M&M. הראשונה הייתה הניסיון להבין ולהגדיר את הגורמים שהביאו את הכפריים בדרום וייטנאם להתגייס לווייט קונג, ובכך לנסות ולמנוע התגייסות נוספת.

⁶³ לסקירה קצרה על הסלמת המלחמה במהלך 1964 ראו:

Spencer C. Tucker, *Vietnam* (Lexington: Kentucky UP, 1999), 103-105.

⁶⁴ Mai Elliott, *RAND in Southeast Asia: A History of the Vietnam War Era* (Santa Monica: RAND, 2010), 49, 53.

⁶⁵ Seymour J. Deitchman, *The Best-Laid Schemes: A Tale of Social Research and Bureaucracy* (Cambridge Mass.: MIT Press, 1976), 235.

באוטוביוגרפיה שלו, מציין רוברט מקנמרה כי לא הייתה לא כל הבנה על התרבות של האזור וכי אין ספק כי חוסר הבנה זו השפיע על התנהלותה של ארצות הברית. ראו:

Robert S. McNamara, *In Retrospect*, (New York: Random House, 1995), 32.

⁶⁶ על שילובן של דיסציפלינות שונות מתחום מדעי החברה בדיונים אודות אסטרטגיות במלחמה הקרה בכלל, ובמלחמת וייטנאם בפרט, כדוגמת כלכלה, סוציולוגיה, פסיכולוגיה ומדע המדינה. ראו:

William M. Hartness, "Social and Behavioral Sciences in Counterinsurgency", *Military Review* January 1962, 3-10; Austin Long, *On Other War: Lessons from Five Decades of RAND Counterinsurgency Research*, (Santa Monica: RAND, 2006), 5-6.

⁶⁷ לדיון מפורט אודות ה־M&M ראו: Elliott, *RAND in Southeast Asia*, 45-90. ראו גם את הדיון אצל Robin, *The Making of the Cold War Enemy*, 190-193. דיונו של רובין מתאר גם את הוויכוח בתוך RAND.

המטרה השנייה, אשר למעשה נגזרה מהראשונה והתפתחה עם העמקת המעורבות האמריקנית בווייטנאם, הייתה לזהות את הגורמים, אשר יביאו את לוחמי הווייט קונג לערוק, כלומר לחזק את תוכני הלוחמה הפסיכולוגית שתמכו בתוכנית Chieu Hoi. הייתה זו אחת התוכניות רחבות ההיקף שארצות הברית הפעילה בתקופת המלחמה, ומטרתה הייתה להביא את לוחמי הווייט קונג לערוק משורות הארגון.⁶⁸ לתוכנית זו נלוותה מערכת לוחמה פסיכולוגית שהייתה המסיבית והאינטנסיבית ביותר בהיסטוריה הצבאית. לפיכך מטרתם של המחקרים הייתה להבין לעומק את הגורמים שהניעו את הכפריים להתגייס, לזהות את גורמי החוזק והחולשה של הווייט קונג, לעצב או לחזק דפוסי פעולה נגד הארגון ובעקבות כך להבין אלו תכנים צריכה הלוחמה הפסיכולוגית להציג על מנת לגרום לאותם מגויסים לערוק.⁶⁹

כיוון שהצבא האמריקני שפעל בווייטנאם, הגדיר את תוכנית Chieu Hoi כמוצלחת, הרי נוכל בכך לטעון כי פרויקט ה-M&M המשיך את המגמה שבה העמיק RAND את תחומי פעולותיו בתחום ה-COIN.⁷⁰ מגמה אשר החלה בכתביהם של המחקרים ההיסטוריים אודות תופעת המרדנות והמלחמה נגדה. חיזוק לטענה זו נמצאת בעובדה כי גם כאן נקודת המוצא היה מחקרו של טאנהם אודות דפוסי הפעולה של הווייט מין והגורמים אשר הניעו את פעולותיו. כך נוכל להגדיר את ספרו של טאנהם גם כמחקר סוציולוגי, אשר בעזרת דיסציפלינה זו הסביר את מהותו של ארגון הווייט מין. כמו כן השתמשו חוקרי חטיבת מדעי החברה במספר מחקרים נוספים מתחום הסוציולוגיה הצבאית כגון מחקרם של שילס ויאנוביץ אודות גורמי הלכידות של הוורמאכט שהתבסס על ניתוח ראיונות עם שבויי מלחמה גרמניים.⁷¹ אומנם מתודולוגיה זו זכתה לביקורת בעשורים האחרונים, אך בזמן כתיבת מחקרי ה-M&M היא עדיין שלטה בתחום הסוציולוגיה הצבאית.

⁶⁸ לסקירה כללית על התוכנית ראו:

Spencer C. Tucker, *The Encyclopedia of the Vietnam War* (Oxford: Oxford UP, 2000), 69-70.

⁶⁹ Tal Tovy, "Socio-Cultural as an Intelligence Apparatus: The PSYWAR Campaign against the Viet Cong, *Marine Corps University Journal* 6 (2) 2015, 69-88.

⁷⁰ לדיון על תוכנית Chieu Hoi ראו: טל טובי, *כמו לאכול מרק בסכין: הניסיון האמריקני בווייטנאם 1973-1959* (תל אביב: מערכות, 2006), 193-151.

⁷¹ Edward Shils and Morris Janowitz, "Cohesion and Disintegration in the Wehrmacht in World War II", *Public Opinion Quarterly* 12 1948, 280-315.

מחקר נוסף שהשתמש במתודולוגיה של ראיונות ושהיווה את הבסיס למחקרים עתידיים של חוקרי RAND, היה מחקרו של אלכסנדר ג'ורג'. המחקר עסק ביכולתו המבצעית של הצבא הסיני הקומוניסטי והתבסס על ניתוח ראיונות שערך ג'ורג' עם סינים שנפלו בשבי האמריקני במלחמת קוריאה.⁷² לפיכך נוכל להגדיר את מחקרו של ג'ורג' כמהווה דיון סוציולוגי על הצבא הסיני. מחקר שלישי שאותו יש להזכיר הוא מחקרו של לוציאן פאי העוסק בהבנת תנועת הגרילה הקומוניסטית שפעלה במלאיה.⁷³ גם מחקר זה השתמש בראיונות והתבססות על ראיונות הפכה להיות המתודולוגיה המחקרית העיקרית של חוקרי RAND במסגרת פרויקט ה-M&M. יתר על כן, מעיון ומניתוח מחקרי RAND שנכתבו במהלך שנות ה-60, מתבררת השפעתם הרבה של טאנחם, ג'ורג' ופאי, מה גם ששלושת חוקרים אלה יכתבו מחקרים נוספים עבור RAND במהלך מלחמת וייטנאם. כך נוכל לסכם ולקבוע כי המחקרים שכתבו חוקרי המכון במהלך מלחמת וייטנאם, החלו במטרה להסביר את תופעת ההתקוממות, תוך דיון היסטורי על ההצלחות ועל הכישלונות של מדינות אחרות בתחום זה, וכתיבת המלצות לפעולה. לאחר מכן ביסס המכון נוכחות בדרום וייטנאם על מנת לייעץ באופן ישיר, וכמעט מיד גם כתב מחקרים בעלי מהות מעשית ברורה, אשר אכן תורגמה לדפוסי פעולה מבצעיים, קרי תוכנית Chieu Hoi ומערכת הלוחמה הפסיכולוגית שהתלוותה אליה.

⁷² Alexander L. George, *The Chinese Communist Army in Action: The Korean War and Its Aftermath*, (New York: Columbia UP, 1967).

המחקר הוצג למערכת הצבאית האמריקנית כבר ב-1952 אך פורסם כספר רק ב-1967.

⁷³ Lucian W. Pye, *Guerrilla Communism in Malaya: Its Social and Political Meaning* (Princeton: Princeton UP, 1956).

אפקט הפרפר⁷⁴

דיון, מסקנות ותובנות

משחקי סיירה החלו כניסיון של מכון המחקר RAND להבין את מקומו של חיל האוויר האמריקני במלחמה מוגבלת. הייתה זו משימה חשובה נוכח התסכול הצבאי הרב של ארצות הברית בעקבות חוסר יכולתה להגיע להכרעה צבאית ברורה במלחמת קוריאה. אך התובנות ממשחקי סיירה, יחד עם הביקורת על מדיניות התגמול המסיבי של הנשיא אייזנהאואר והחלפתה בתפיסת המענה הגמיש של קנדי, היו בעלי השפעה כבירה וארוכת טווח על RAND. על מנת להישאר רלבנטי מול סוגי העימות החדשים שעמדו מול ארצות הברית, החל המכון לעסוק יותר ויותר בתופעת ההתקוממות ובמלחמה נגדה. נוסף על המחקרים ההיסטוריים שנבחנו במאמר זה, כתבו חוקרי RAND עוד עשרות מחקרים במטרה לעזור לכוחות הצבא שפעלו בווייטנאם (M&M).

כך נוכל לקבוע כי משחקי סיירה יצרו מעין אפקט פרפר, זאת משום שהם חוללו באופן בלתי צפוי סדרה של שינויים דרמטיים, ובמקרה של מאמר זה המעבר של RAND מהתמקדות כמעט בלעדית בחקר תיאורטי של המלחמה הגרעינית להתעסקות אקדמית בתופעת ה־COIN, עד לכדי מעורבות מעשית רבה בעיצוב אסטרטגיות ודפוסי פעולה מבצעיים עבור המערכת הצבאית האמריקנית שפעלה בווייטנאם.

⁷⁴ אפקט הפרפר הוא ביטוי מתיאורית הכאוס המתאר מצב בו שינויים קטנים משפיעים באופן בלתי צפוי על התוצאות.

משלהי שנות ה-50 ועד לסיום המעורבות האמריקנית בווייטנאם נכתבו ב-RAND כחמש מאות מחקרים על וייטנאם, כשישים על לאוס ועוד כמאה על בעיית החתרנות בתאילנד. גם אחרי המלחמה בווייטנאם, ועל אף הרתיעה של הצבא וההימנעות מה-COIN, המשיך המכון והעמיק את המחקר בתחום זה. עבודתו זו שימשה אחרי כן כבסיס ידע ללחימה באפגניסטן ובעיראק.⁷⁵ המנדט המחקרי (והתקציבי) של RAND היה בתחום המלחמה הגרעינית, תוך כתיבת מחקרים עבור חיל האוויר, ולפיכך יש לראות את הפנייה לתחום ה-COIN כעניין דרמטי, אשר השאיר את RAND כמכון מחקר רלבנטי בחוויה האסטרטגית האמריקנית.

במדריך שדה של צבא היבשה האמריקאי העוסק בלחימה כנגד התקוממות (Counterinsurgency), נטען כי רק ארגון לומד יהיה מסוגל להתמודד ביעילות עם תופעת ההתקוממות העממית.⁷⁶ בראשית שנות ה-2000 בחנו גרגורי דדיס וגיון נאגל את תהליכי הלמידה של הצבא האמריקני במהלך מלחמת וייטנאם. שני החוקרים פרסמו שורה של מחקרים בנושא שבהם קבעו כי בניגוד לתדמית המקובלת, הצבא האמריקני היה מוסד בעל תרבות ארגונית של למידה, תוך ניסיון לעצב את האסטרטגיה המתאימה עבור העימות מולו עמד במלחמת וייטנאם.⁷⁷ זאת ניתן ליחס במידה רבה לתמיכה שקיבל הצבא ממכון המחקר RAND.

אחת מדרכי הלמידה החשובות במקצוע הצבאי היא ניתוח דוגמאות היסטוריות של עימותים דומים. תצפית היסטורית הייתה אחד הכלים

⁷⁵ בשנות השבעים והשמונים, כשצבא ארה"ב בחר להימנע מלעסוק ב-COIN בעקבות הטראומה בווייטנאם ובחר בהעדפה גלויה לעסוק בלחימה קונבנציונאלית כנגד צבאות בהכוונה מול הצבא הסובייטי.

⁷⁶ ראו "המדריך נגד התקוממות": FM 3-24/MCWP 3-33.5 Counterinsurgency 2006, וגם: Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife*, 3-11.

⁷⁷ John A. Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam* (Chicago: Chicago UP, 2005), 115-181; Nagl, "Counterinsurgency in Vietnam: American Organizational Culture and Learning", in: Daniel Marston and Carter Malkasian (eds.), *Counterinsurgency in Modern Warfare* (Oxford: Osprey, 2008), 119-136; Gregory A. Daddis, *No Sure Victory: Measuring U.S. Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War* (Oxford: Oxford UP, 2011); Daddis, "Eating Soup with a Spoon: The U.S. Army as a 'Learning Organization' in the Vietnam War", *The Journal of Military History* 77 (1) 2013, 229-254. ראו גם: David Fitzgerald, *Learning to Forget: US Army Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq* (Stanford: Stanford UP, 2013), 3-10.

שבעזרתו ניסו חוקרי RAND לזקק תיאוריה צבאית, אשר תסייע במלחמה נגד החתרנות הקומוניסטית ברחבי העולם השלישי בכלל, ובדרום וייטנאם בפרט. ניתן לחקור את המלחמה באורח שיטתי, מתוך תצפית היסטורית, כאשר מטרתה של התצפית הינה לסייע ביצירתה של תיאוריה צבאית, אשר תשיג את המטרה האולטימטיבית בהפעלת כוח צבאי – ניצחון. הוגי דעות צבאיים מערביים רבים טענו כי יש ליצור תיאוריה צבאית מתוך חקר ההיסטוריה הצבאית. כאשר הוויכוח ביניהם היה (ועדיין) האם יכולה תיאוריה צבאית להיות אוניברסאלית. אך אין ויכוח כי יש ללמוד את ההיסטוריה הצבאית במטרה להגדיר תיאוריה צבאית רלבנטית, וכי המחקר ההיסטורי הוא בסיסה של התיאוריה הצבאית. זאת כיוון שלכל אורך ההיסטוריה סיפקה המלחמה לקחים ברורים.⁷⁸

מהנחה זו ניתן לטעון כי תצפית היסטורית הייתה אחד הכלים שבעזרתו ניסו חוקרי RAND לזקק תיאוריה צבאית, אשר תסייע במלחמה נגד החתרנות הקומוניסטית ברחבי העולם השלישי בכלל, ובדרום וייטנאם בפרט. כאן נמצא גם את התובנות עבור צה"ל.

כאמור, מחקרי RAND אודות COIN נבעו מההבנה כי מול ארצות הברית עומדת צורת מלחמה חדשה שאין הוא ערוך אליה. מערכת הביטחון וצה"ל נמצאים בקשרים הדוקים ופוריים עם התעשיות הביטחוניות השונות. המערכת הצבאית מגדירה בעיות ואותן תעשיות, תוך שיתוף פעולה עם הגורמים הצבאיים, מוצאות פתרונות טכנולוגיים. במילים אחרות שיתוף הפעולה הצבאי-אקדמי בישראל מתמקד בתחום ההנדסי והטכנולוגי. בישראל שיתוף פעולה אקדמי-צבאי אינו פורה. חסר שיח היכול לעורר דיון בבעיות מבצעיות, לפתח דרך מחשבה עצמאית ובלתי תלויה ולקבל פתרונות היכולים להתאים למציאות אסטרטגית כזו או אחרת.

במצבה האקדמי של מדינת ישראל יש בה שפע של חוקרים צעירים (בעלי תארים מתקדמים) בכל תחומי המחקר, אשר רבים מהם מחפשים את עתידם

⁷⁸ לדיון מקיף על הוויכוח במחשבה הצבאית המערבית אודות האפשרות להפיק מלימוד ההיסטוריה לקחים להווה ובכך לעצב תיאוריה צבאית ראו: עזר גת, *מקורות המחשבה הצבאית המודרנית* (תל אביב: מערכות, 2000), 31-82. הדיון בעמודים אלה הוא אודות המחשבה הצבאית הצרפתית והגרמנית בשנים מסיום מלחמת 30 השנים ועד ערב המהפכה הצרפתית (1789-1648). תקופה זו עיצבה את עקרונות המחשבה הצבאית המערבית לעבר המאות ה'19 וה'20. ראו גם: מייקל הווארד, "היסטוריה צבאית והיסטוריה של המלחמה", *העבר כפתח דבר – חשיבותה של ההיסטוריה לתחום העיסוק הצבאי*, (מערכות, 2014), 35.

בחוו"ל ואף מצליחים להשתלב באוניברסיטאות השונות, חלקן גם היוקרתיות. מתוכם ניתן להקים קבוצות מחקר עבור בעיות מבצעיות (לא טכנולוגיות) שמולן עומד הצבא. טאנהם חקר את המחתרת הבלגית במלחמת העולם השנייה, ומול בעיית ה"COIN המתפתחת הוא כתב את אחד המחקרים החשובים על המלחמה המהפכנית מבית מדרשו של מאו. אין כל ספק כי גם בישראל נמצאים "טאנהמים" כאלה, אשר רכשו יכולות מחקר וניתוח, ואשר יכולים לעסוק במחקרים אשר אינם קשורים לתחומי המחקר המקוריים שלהם.

מקרה RAND מוכיח את נחיצותו של מכון כזה, אשר למרות שחוקריו מקבלים תקציבים מהצבא, הרי אין הם מחויבים לפרדיגמות ולמחשבה השמרנית לעיתים שלו. כמובן שאין הצבא צריך לקבל את מסקנותיהם של אותם מחקרים, אך לפניו יונחו עמדות אחרות היכולות לעורר דיון פורה שבתורו ייתכן וישפיע על מקבלי ההחלטות בדרג הצבאי הבכיר.

רשימת מקורות

RAND מחקרי

- Croizat, V.J.. (tr.), A Translation from the French Lessons of the War in Indochina RM-5271-PR, 1967.
- Galula, David. Pacification in Algeria, 1956-1968, 1963.
- Melnik, Constantin. Insurgency and Counterinsurgency in Algeria D-10671-1-ISA, 1964.
- Melnik, Constantine. The French Campaign against the FLN, 1964.
- Pauker, Guy J. Notes on Non-Military Measures in Control of Insurgency P-2642, 1962.
- Sunderland, Riley. Army Operations in Malaya, 1947-1960 RM-4170-ISA, 1964.
- Sunderland, Riley. Organizing Counterinsurgency in Malaya, 1947-1960 RM-4171-ISA, 1964.
- Sunderland, Riley, Antiguerilla Intelligence in Malaya RM-4172-ISA, 1964.
- Sunderland, Riley. Resettlement and Food Control in Malaya, 1948-1960 RM-4173-ISA, 1964.
- Sunderland, Riley, Winning the Hearts and Minds of the People: Malaya 1948-1960 RM-4174-ISA, 1964.
- Weiner, M.G. War Gaming Methodology (RM-2413), 1959.
- Wohlstetter, A.J. Economic and Strategic Consideration in Air Base Location, 1951.
- Wohlstetter, A.J. F.S. Hoffman, R.J. Lutz and H.S. Rown, Selection and Use of Strategic Air Bases, 1951.

ספרים ומאמרים

- Ambler, John S. The French Army in Politics, 1945-1962 (Columbus: Ohio UP, 1966).
- Betts, Richard K. Soldiers, Statesmen, and Cold War Crisis (Cambridge Mass.: Harvard UP, 1977).
- Birtle, Andrew J. U.S. Counterinsurgency and Contingency Operations Doctrine 1942-1976 (Washington D.C.: CMH, 2006).
- Cannon, Michal W. "The Development of the American Theory of Limited War, 1945-63", Armed Forces and Society 19 (1) 1992.
- Daddis, Gregory A. No Sure Victory: Measuring U.S. Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War (Oxford: Oxford UP, 2011).

- Daddis, Gregory A. "Eating Soup with a Spoon: The U.S. Army as a 'Learning Organization' in the Vietnam War", *The Journal of Military History* 77 (1) 2013.
- Deitchman Seymour J. *The Best-Laid Schemes: A Tale of Social Research and Bureaucracy* (Cambridge Mass.: MIT Press, 1976).
- Dizikes, Peter. "When the Butterfly Effect Took Flight", *MIT Technology Review*, February 22, 2011.
- <https://www.technologyreview.com/s/422809/when-the-butterfly-effect-took-flight/>
- Durand, Etienne de. "France", in: Thomas Rid and Thomas Keaney (eds.), *Understanding Counterinsurgency: Doctrine, Operations and Challenges* (London: Routledge, 2010).
- Elliott-Bateman, Michael. *Defeat in the East*, (Oxford: Oxford UP, 1967).
- Elliott, Mai. *RAND in Southeast Asia: A History of the Vietnam War Era* (Santa Monica: RAND, 2010).
- Fitzgerald, David. *Learning to Forget: US Army Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq* (Stanford: Stanford UP, 2013).
- Freedman, Lawrence. *Kennedy's Wars*, (Oxford: Oxford UP, 2000).
- Futrell, Robert F. *Ideas, Concepts, Doctrine: A History of Basic Thinking in the United States Air Force 1907-1964* (Maxwell Air Force Base: Air University, 1971).
- Galula, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, (New York: Praeger, 1964).
- George, Alexander L. *The Chinese Communist Army in Action: The Korean War and Its Aftermath*, (New York: Columbia UP, 1967).
- Guelton, Frederic. "The French Army 'Centre for Training and Preparation in Counter-Guerrilla Warfare' (CIPCG) at Arzew", in: Martin S. Alexander and J. F. V. Keiger (eds.), *France and the Algerian War 1954-1962 – Strategy, Operations and Diplomacy* (London: Frank Cass, 2002).
- Halperin, Morton H. *Contemporary Military Strategy* (London: Faber, 1972).
- Harper, John L. *The Cold War* (Oxford: Oxford UP, 2011).
- Hartcup, Guy. *The Effect of Science on the Second World War* (London: Palgrave, 2000).
- Hartness, William M. "Social and Behavioral Sciences in Counterinsurgency", *Military Review* January 1962.

- Herken, Gregg. *Counsels of War* (New York: Alfred A. Knopf, 1985).
- Jacobs, Walter D. "This Matter of Counterinsurgency", *Military Review* October 1964.
- Kaplan, Fred. *The Wizards of Armageddon* (Stanford: Stanford UP, 1991).
- Kaufmann, William W. "Limited War", in: William W. Kaufmann (ed.), *Military Policy and National Security* (Princeton: Princeton UP, 1956).
- Kennedy, John F., "Conventional Forces in the Atomic Age", in: Allen Nevins (ed.), *The Strategy of Peace* (New York: Harper, 1960).
- Krepinevich Andrew F. *The Army and Vietnam*, (Baltimore: John Hopkins UP, 1986).
- Lewis, Adrian R. *The American Culture of War* (London: Routledge, 2012).
- Lockhart, Greg. *Nation in Arms: The Origins of the People's Army in Vietnam* (Wellington: Allen and Unwin, 1989).
- Long, Austin. *On "Other War": Lessons from Five Decades of RAND Counterinsurgency Research* (Santa Monica: RAND, 2006).
- McClintock Michael, *Instrument of Statecraft*, (New York: Pantheon Books, 1992).
- McCuen, John J. *The Art of Counter-Revolutionary War*, (London: Faber, 1966).
- McMahon, Robert J. "US National Security from Eisenhower to Kennedy", in: Melvyn P. Leffler and Odd A. Wested, (eds.), *The Cambridge History of the Cold War* (vol. 1): *Origins* (Cambridge: Cambridge UP, 2010).
- McNamara, Robert S. *In Retrospect*, (New York: Random House, 1995).
- Nagl, John A., *Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam* (Chicago: Chicago UP, 2005).
- Nagl. "Counterinsurgency in Vietnam: American Organizational Culture and Learning", in: Daniel Marston and Carter Malkasian (eds.), *Counterinsurgency in Modern Warfare* (Oxford: Osprey, 2008).
- Osgood, Robert E. "Toward a Strategy of Limited War", in: Daniel J. Kaufman, Jeffrey S. McKittrick and Thomas J. Leney (eds.), *U.S. National Security: A Framework for Analysis* (Lexington: D.C. Heath and Company, 1985).
- Paret Peter. *French Revolutionary Warfare from Indochina to Algeria*, (New York: Praeger, 1964).
- Pustay, John S. *Counterinsurgency Warfare*, (New York: The Free Press, 1964).

- Pye, Lucian W. *Guerrilla Communism in Malaya: Its Social and Political Meaning* (Princeton: Princeton UP, 1956).
- Robin, Ron, *The Making of the Cold War Enemy: Culture and Politics in the Military-Intellectual Complex*, (Princeton: Princeton UP, 2001).
- Shafer, D. Michael, *Deadly Paradigms: The Failure of U.S. Counterinsurgency Policy*. (Princeton: Princeton UP, 1988);
- Shils, Edward and Morris Janowitz. "Cohesion and Disintegration in the Wehrmacht in World War II", *Public Opinion Quarterly* 12 1948.
- Shy, John and Thomas W. Collier, "Revolutionary War", in: Peter Paret (ed.), *Makers of Modern Strategy*. (Princeton: Princeton UP, 1986).
- Smith, Bruce L.R., *The RAND Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation* (Cambridge Mass.: Harvard UP, 1966).
- Tanham, George K. *Communist Revolutionary Warfare: From the Vietminh to the Viet Cong* (New York: Praeger, 1961).
- Tanham, George K. "Defeating Insurgency in South Vietnam: My Early Efforts", in: Harvey Neese and John O'Donnell (eds.), *Prelude to Tragedy: Vietnam, 1960-1965* (Annapolis: Naval Institute Press, 2001).
- Taylor, Maxwell D. *The Uncertain Trumpet* (New York: Harper & Row, 1959).
- Taylor, Maxwell D. *Swords and Plowshares* (New York: W.W. and Company, 1972).
- Thompson, Robert. *Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*, (London: Redwood, 1966).
- Thompson, Robert. *Revolutionary War in World Strategy 1945-1969*, (New York: Taplinger, 1970).
- Tovv, Tal. "Socio-Cultural as an Intelligence Apparatus: The PSYWAR Campaign against the Viet Cong, *Marine Corps University Journal* 6 (2) 2015.
- Tucker, Spencer C. *Vietnam* (Lexington: Kentucky UP, 1999).
- Tucker, Spencer C. *The Encyclopedia of the Vietnam War* (Oxford: Oxford UP, 2000).
- Waller, P.B.G. *The Evolution of Successful Counterinsurgency Operations in Malaya*, (Menlo Park, 1968).
- גת, עזר. *מקורות המחשבה הצבאית המודרנית (תל אביב: מערכות, 2000).*
- הווארד, מייקל. "היסטוריה צבאית והיסטוריה של המלחמה", *העבר כפתח דבר – חשיבותה של ההיסטוריה לתחום העיסוק הצבאי*, מערכות, 2014.

- הרכבי, יהושפט. מלחמה ואסטרטגיה (תל אביב: מערכות, 1990).
- טובי, טל. כמו לאכול מרק בסכין: הניסיון האמריקני בוייטנאם 1959-1973 (תל אביב: מערכות, 2006).
- טובי, טל. גרילה והמלחמה נגדה: מורשתו הצבאית של מאו (ירושלים: כרמל, 2010).
- טובי, טל. גאופוליטיקה: הגות, היסטוריה ומעשה (חיפה: קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה, 2008).